

# Büyükşehir Belediyesi Olma Sürecinde Antakya Metropolitan Alanında Yerel Siyaset

Şenol Adıgüzel\* - Murat Tek\*\*

**Özet:** Antakya'da 1990'lı yıllarda kurulan belde belediyelerinin, Antakya kenti ve kentin gelişimi açısından sorun oluşturduğu tartışılmaktadır. Belde belediyelerinden kaynaklanan sorunlar yalnızca Antakya kentini etkilememekte, belde belediyeleri de çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Antakya'da belde belediyeleri sorunu çok kısa bir zamanda kronikleşmiş, giderek karmaşık ve önemli bir sorun halini almıştır. Son günlerde Antakya Belediyesinin büyükşehir statüsüne geçirilmesi tartışmaları gündeme gelmiştir. Ortaya çıkan bu sorunların çözümü amacıyla geliştirilen bu öneri tartışmaya açılmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Antakya metropoliten alanı, belde belediyeleri, çözüm önerileri, büyükşehir belediyesi

## ***Local Politics in the Metropolitan Area of Antakya in the Process of Becoming Metropolitan Municipality***

**Abstract:** It is debated that the small town municipalities established in Antakya in the 1990s cause numerous problems with Antakya and its development. The problems arising from the small town municipalities not only affect the municipality of Antakya, but also the municipalities themselves. These municipalities face many problems as well. The issue of the small town municipalities has become chronic in a very short time to gradually turn into a complicated and important problem. Recently, the debates on changing the status of Antakya Municipality to metropolitan municipality have come to the agenda. This study opens the said proposal for discussion with an aim to bring a solution to these problems.

**Key Words:** The metropolitan area of Antakya, small town municipalities, suggestions for solution, the metropolitan municipality

## **GİRİŞ**

Bilindiği gibi Türkiye, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kırsal alanlarda ortaya çıkan itici faktörlerin etkisi altında hızlı bir kentleşme süreci içerisine girmiş ve bu dönemde kentsel nüfusun genel nüfus içindeki oranı beklentilerin ötesinde

\* Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, sadiguzel@mku.edu.tr

\*\* Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, mtek@mku.edu.tr

yükselmeye başlamıştır. Bu dönemde hem özeysel yönetim, hem de yerel yönetimler, kentsel mekânlarda yüksek oranlarda seyreden nüfus artışları karşısında hazırlıksız yakalanmışlar ve ortaya çıkan sorunlara yönelik önlemler geliştirme noktasında yetersizlikler yaşamışlardır.

Türkiye’de kentleşmenin genellikle büyük kentlere yönelik olması, büyük kentlerin etrafında, özekten kopuk, onunla bütünleşememiş çevresel yerleşim yerlerinin oluşmasına neden olmuştur. Büyük kentlerin etraflarında ortaya çıkan bu yerleşimlerle, özekteki kent arasında ekonomik, toplumsal, siyasal ve yönetsel ilişkiler çok karmaşık bir biçim almıştır (Keleş ve Yavuz, 1989: 260). 1960 ve 1970’li yıllarda ortaya çıkan bu karmaşık ve kurumsallaşamamış ilişkiler, sözü edilen yerleşim yerlerinin yeterli ve sağlıklı kentsel hizmet alabilmelerini engellemiştir. Bu dönem içerisinde metropoliten alanlarda ortaya çıkan bu sorunlara yönelik önlemler, bütüncül olmaktan uzak, parçacıl önlemlerdir. Kurumsallaşmış yasal önlemlerin gecikmesi sonucunda, özeysel boyutta nazım planlama büroları, yerel boyutta da belediye birlikleri kurma yöntemiyle bu sorunların üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. Bu alanda bütüncül ve kurumsallaşmış önlemlerin alınması ancak 1980’li yıllarda gerçekleşebilmiştir. Bilindiği gibi, Türkiye’de, “büyükşehir belediye dizgesi” temelini 1982 Anayasası’ndan almış, bu kapsamda 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası çıkarılmıştır. Daha sonra iki binli yıllarda metropoliten alanların yönetimi konusunda yeni bir düzenleme yapma ihtiyacı kapsamında, 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası yürürlüğe girmiştir.

Metropoliten alanlarda büyükşehir belediyelerinin kurulmasına olanak veren yasal düzenlemelerin gündeme geldiği 1980’li yılların ortalarından günümüze büyükşehir statüsündeki belediyelere ek mali olanaklar sağlanmış olmasından dolayı, birçok kent “büyükşehir statüsü” kazanma yönünde aktif çabalar içerisine girmiştir. Bu çabaların genellikle seçim dönemlerinde yoğunluk kazanması tesadüf değildir. Bilindiği gibi, Türkiye’de genel olarak, geçmişte yapılmış olan seçimler öncesinde seçimlere yönelik olarak birtakım konular, öneriler ve projeler gündeme gelir ve bunlardan bazıları yaşama geçirilme şansı kazanırdı. Yakın geçmişe bakıldığında, seçim öncesinde ilçelerin il yapılması, belde belediyelerinin kurulması, belediyelerin büyükşehir statüsüne geçirilmesi gibi birtakım popülist taktiklerin uygulandığına sıklıkla tanıklık edilmiştir. Günümüzde de seçim sürecine girildiği bu dönemde ulusal medyada yer bulan ve bazı belediyelerin büyükşehir belediyesi yapılmasıyla ilgili çalışmaların başlatıldığına dair haberler de bu kapsamda değerlendirilebilir<sup>1</sup>. Bu gibi haberler söz konusu kent-

<sup>1</sup> 12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde Ocak ayından itibaren ulusal düzeyde yayınlanan gazeteler ile başta Denizli, Hatay, Malatya, Şanlıurfa, Trabzon olmak üzere Büyükşehir yapılması düşünülen illerde ve Büyükşehir özlemi taşıyan illerde yayınlanan yerel gazetelerde bu tür haberlere sıklıkla tanıklık edilmektedir.

lerde ciddi bir tartışma ve heyecana, benzer özlemleri taşıyan kentlerde de hayal kırıklıklarına neden olmaktadır. Ulusal medyada gündeme gelen haberlerin heyecan dalgası yarattığı kentlerden birisi de Antakya kentidir. Antakya kenti, son yıllarda artan nüfusu ve gelişen ekonomik yapısıyla daha nitelikli yerel hizmet beklentisi içerisine girmiştir. Ancak, çalışmamız içerisinde tanımlamasını yaparak, çerçevesini belirlemeye çalıştığımız “Antakya metropolitan alanı”nda günümüzde var olan yerel yönetsel dizgenin, “etkin-verimli hizmet sunumuna elverişli olmayan” çok parçalı yapısı ve bu yapıdan kaynaklanan sorunlar, nitelikli yerel hizmet beklentilerinin gerçekleşmesini engellemektedir. Çok parçalı yerel yönetim yapısı ve bu yapının kendisinden kaynaklanan hizmet sunumundaki yetersizlikler, yerel kamuoyunda sürekli olarak gündemde olmasına rağmen, bu konu, sorunların çözümü noktasında, sorunu çözebilecek dizgelerde sürekli olarak görmezden gelinmiştir. Her ne kadar, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası’nın ortaya koyduğu nüfus ölçütünü sağlayamasa da Antakya metropolitan alanında büyükşehir belediyesi kurulması konusu, kentte yansımaları bulmuş ve çok farklı platformlarda tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, öncelikle “Antakya metropolitan alanı” tanımlaması yapılarak, bu alanın, toplumsal, yönetsel ve siyasal yapısı ile birlikte büyükşehir belediyesi statüsüne uygun olup olmadığı irdelenerek, bu konuda yapılan değerlendirmelere katkı sağlamak amaçlanmıştır.

## **TÜRKİYE’NİN YEREL YÖNETİM YAPISI İÇERİSİNDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ**

Türkiye’de II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanmaya başlayan hızlı kentleşme sonucunda özellikle büyük kentlerin daha da büyümeleri ve belediye sınırlarına yakın alanlarda düzensiz ve plansız olarak yeni yerleşim yerlerinin kurulmaya başlanması, metropolitan alanların yönetiminde “özel modeller” arayışını gündeme getirmiştir. Keleş (1994: 245)’in vurguladığı gibi, bu süreçte denetim dışı kalan alanların ve alanlardaki gelişmelerin sıkı bir düzen altına alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu süreç, ayrıca bir yandan da küçüklü büyüklü çeşitli yerel yönetim birimleri arasında sıkı bir işbirliği kurulmasını, öte yandan, kentler için imar planları hazırlamaktan sorumlu yerel yönetim organlarının yeniden ele alınıp güçlendirilmesini gerekli kılmıştır.

1961 Anayasası döneminde, özellikle de 1970’li yıllarda, metropolitan özellikler gösteren alanların yönetimi için belediye birlikleri ve benzeri öneriler getirilmişse de, bu anlamda kurumsallaşmış ve sorun çözücü uygulamalar ortaya çıkmamıştır. Ayrıca 1980 öncesinde İstanbul, Ankara, İzmir, Samsun ve Zonguldak gibi kentsel alanlar için Nazım Plan Büroları gibi çözümler de yetersiz kalmıştır (Özgür vd., 2007: 248-249). Belediye birliklerinin ancak bir ya da birkaç yerel kamu hizmetinin daha iyi görülebilmesi için kurulduklarını, Nazım

Plan Bürolarının ise, sadece “imar ve planlama” alanında hizmet verebildiklerini belirten Keleş (1993: 129), bu nedenle de bu tür uygulamaların metropoliten alanlarda ortaya çıkan sorunları çözmekte yetersiz kaldıklarının altını çizmektedir.

1980 Askeri Müdahalesi sonrasında daha güvenli hale gelen ve bu nedenlerle de daha hızlı büyümeye başlayan kentsel ve metropoliten alanlarda çok sayıda belediye ve uygulayıcı kurumun bulunması, etkin ve verimli yerel hizmet sunumunda “eşgüdüm sorunu”nu gündeme getirmiştir. 1982 yılında kabul edilen Anayasa’nın 127. maddesi, “büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir” hükmü doğrultusunda sorunun çözümü yönünde adımlar atılmıştır. Bu hüküm kapsamında, “Büyükşehirler Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” çıkarılmış, daha sonra da bu kararname, 1984 yılında yayınlanan 3030 sayılı “Büyükşehirlerin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun”la değiştirilmiştir. 3030 sayılı Yasa, “merkezindeki belediyenin sınırları içerisinde birden çok ilçe bulunan illerde büyükşehir belediyeleri oluşturulacağı” düzenlemesini yaparken, büyükşehir belediyesi olabilme noktasında bir nüfus ölçütü getirmemiştir. İlk etapta, Yasanın aradığı niteliklere sahip üç büyük kent olan İstanbul, Ankara ve İzmir metropoliten alanlarında büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Yeni Yasa, büyükşehir statüsündeki belediyelere ek mali olanaklar sağlamış olmasından dolayı, Yasanın uygulamaya girdiği yıldan itibaren birçok kentte “büyükşehir statüsü” kazanma eğilimi ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda birçok belediye büyükşehir belediyesi olma yönünde çabalar içerisine girmiş, 1986 yılında Adana’da, 1987 yılında Bursa, Gaziantep ve Konya’da, 1988 yılında da Kayseri’de, büyükşehir dizgesi içerisinde ikinci kuşak olarak nitelendirilen büyükşehir belediyeleri kurulmuştur.

Doksanlı yılların başlarında, üçüncü kuşak olarak değerlendirilen yedi kentte, tartışmalı ve sorunlu 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile “büyükşehir niteliğine sahip olmayan” belediyeler, büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Söz konusu belediyelerden, 1993 yılında kurulmuş olan Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun Büyükşehir Belediyeleri farklı bir statüdedir. Çünkü bu belediyelerin kurulmasına karar veren KHK’de, büyükşehir belediyesinin sınırları içinde “ilçe belediyesi bulunması” koşulu aranmaksızın, şube belediyeler kurulması ve bu şube belediyelerin ilçe belediyelerinin işlevlerini yerine getirmeleri öngörülmüştür (Ulusoy ve Akdemir, 2008: 263). 2000 yılında kurulan Adapazarı Büyükşehir Belediyesi ile birlikte büyükşehir belediyesi sayısı 16’ya yükselmiştir.

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası, büyükşehir belediyesi olabilmek için 750.000 nüfus ölçütünü gerekli görmüştür. Yeni Yasa,

bir yerde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için, belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin toplam nüfusunun 750.000 olması koşulunu getirmiştir. Ancak Yasa, büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için yalnızca “nüfus büyüklüğü”nü yeterli görmemiş, nüfus büyüklüğünün yanı sıra, söz konusu metropoliten alanın fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin de uygun olması yönünde bir düzenleme yapmıştır<sup>2</sup>. 750.000 nüfus ölçütü büyükşehir statüsüne kavuşma özlemi taşıyan birçok ili hayal kırıklığına uğratmış olmakla birlikte, bu nüfus büyüklüklerinin eşliğinde olan birçok il, farklı yöntemlerle “büyükşehir statüsüne ulaşma” konusunda oldukça fazla deneyim sahibi de olmuşlardır. Bu iller için en önemli gerekçe, günümüzde var olan bazı büyükşehirlerin bu koşulu sağlamamasına rağmen söz konusu statüye hak kazanmış olmalarıdır.

### **TÜRKİYE’NİN YEREL YÖNETİM YAPISI İÇERİSİNDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE DİZGELERİNİN GEREKLİLİK VE ÜSTÜNLÜKLERİ**

Hızlı kentleşme süreci ile birlikte, metropoliten alanlarda ortaya çıkan yeni kentsel sorunlar, standart belediye hizmetleri ile üstesinden gelinemeyecek boyutlara ulaşınca, bu alanlarda daha farklı belediye dizgelerinin kurulması gerekliliği ve zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Öncelikle, metropoliten alanlarda kent bütünü ve hatta bu kentin etkileme alanları da dahil olmak üzere entegrasyonunun, planlama, altyapı ve ulaşım başta olmak üzere bayındırlık ve ekonomik alanlarda sağlanması gerekmektedir. Bu gereklilik, metropoliten alan bütünlüğüne yönelik olarak bir yönetsel dizgenin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir. Ayrıca, metropoliten alanlarda ulaşım, altyapı gibi yatırımlar ileri teknoloji ve büyük mali kaynaklar gerektirmektedir. Alt ölçekteki belediyelerin böylesi olanaklara sahip olamamaları nedeni ile ortaya çıkabilecek aksaklıklar ve yetersizlikler, daha güçlü yönetsel dizgeler ile giderilebilmektedir. Metropoliten alan içerisinde bulunan diğer küçük ölçekli belediyelerin, metropoliten bütünlüğe aykırı girişimlerinin engellenmesi için üst denetim mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Büyükşehir belediyeleri bir üst denetim dizgesi olarak, bu “denetim” işlevini yerine getirmektedir (Kaya, 2008: 12).

Sağlıklı bir biçimde yönetilen kentleşme süreçlerinin, kenttaşlara daha fazla yaşam alanı, daha nitelikli sosyal olanaklar ve kentsel hizmet sunumunda üstünlükler sağladığı bir gerçektir. Günümüzde yürürlükte olan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası incelendiğinde görülecektir ki, bir belediyenin “büyükşehir belediyesi”ne dönüştürülmesi, hem o kentte yaşayanların daha nitelikli kentsel hizmete ulaşmaları noktasında, hem de yeni oluşturulmuş olan belediyeye,

<sup>2</sup> 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (md. 4 )

çok daha fazla ekonomik olanaklar ve yetki kazandırmak anlamında önemli avantajlar sağlamaktadır. Ancak kuramsal olarak var olan bu üstünlüklerin somut bir şekilde uygulamalara yansımaları akılcı bir yönetsel dizge ve yönetsel anlayış gerektirmektedir. Bu noktada, yürürlükte olan 5216 sayılı Yasanın uygulanması sürecinde bir takım sorunları da içinde barındırdığı gözlenmiştir.

## **ANTAKYA METROPOLİTEN ALANI**

Bu bölümde, çalışmamıza konu olan "Antakya metropoliten alanı" tanımlanması yapılarak, bu alanın sınırları, demografik ve yönetsel yapısı ile birlikte kentleşme özellikleri irdelenmeye çalışılmıştır.

Hatay çöküntü alanı olarak nitelendirilen coğrafi alanda, güney-batı ve kuzey-doğu doğrultusunda seyreden aksın üzerinde Samandağ, Antakya ve Kırıkhan ilçe merkezleri bulunmaktadır. Üç ilçe merkezini birbirlerine bağlayan karayolu üzerinde ve çevresinde neredeyse kesintisiz denebilecek bir yerleşim deseni oluşmuştur. Özellikle Antakya ilçe merkezinin<sup>3</sup> yaklaşık olarak ortasında bulunduğu güney-kuzey doğrultusunda 30 kilometrelik bir ana gelişim aksı üzerinde ve güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda 20 kilometrelik tali aks çevresinde tanımladığımız "Antakya metropoliten alanı", yaygın bir kentleşme ve yapılaşmanın yaşanmakta olduğu ve yaklaşık olarak 400.000'e yakın kentli nüfusu barındıran bir alandır. Çalışmamızda, üzerinde büyükşehir belediyesi kurulması yönünde değerlendirmeler yapacağımız "Antakya metropoliten alanı" tanımlanması, söz konusu bu alan için yapılmıştır. Bu alan, plansız ve denetimsiz bir biçimde gelişen yapılaşmalar nedeniyle, Hatay çöküntü alanında çok önemli kentsel ve çevresel sorunlar yaşayan kentsel alan olma özelliği de göstermektedir.

## **Antakya Metropoliten Alanının Demografik Yapısı**

Hatay'ın anavatana katılımı sonrasında, 1940 yılında yapılan nüfus sayımından günümüze Antakya metropoliten alanının nüfusunun düzenli bir artış eğilimi içerisinde olduğu görülmektedir. 1940 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre, Antakya (merkez) ilçesi, kent nüfusunun toplam nüfus içindeki yeri açısından, Kırıkhan, İskenderun ve Reyhanlı'dan sonra dördüncü sırada yer almaktadır.

<sup>3</sup> Hatay ilinin merkez ilçesi Antakya, 36°09'-36°13' kuzey enlemleri ve 36°06'-36°11' doğu boylamları üzerinde, kuzeyde Amanos Dağları (Nur Dağları) ile güneyde Kel Dağ (Cebel-i Akra) arasında kalan Aşağı Asi Vadisi'nin başlangıcında, Habib Neccar Dağ'ının eteklerinde yer almaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Demir, 1996.

**Çizelge 1. Antakya İlçesi'nde (Merkez İlçe) Kentleşme**

| S Yılı | Nüfus miktarı |         |         | Toplam İçinde |       | Dönemsel Artış |         | Yıllık Ortalama Artış |       |
|--------|---------------|---------|---------|---------------|-------|----------------|---------|-----------------------|-------|
|        | Toplam        | Kent    | Kır     | Kent          | Kır   | Kent           | Kır     | Kent                  | Kır   |
| 1940   | 112.246       | 26.939  | 85.307  | 24.00         | 76.00 | -              | -       | -                     | -     |
| 1945   | 81.351        | 27.448  | 53.903  | 33.74         | 66.26 | 509            | -31.404 | 0.38                  | -7.36 |
| 1950   | 65.719        | 30.385  | 35.334  | 46.23         | 53.77 | 2.937          | -18.569 | 2.14                  | -6.89 |
| 1955   | 88.164        | 38.138  | 50.026  | 43.26         | 56.74 | 7.753          | 14.692  | 5.10                  | 8.32  |
| 1960   | 108.471       | 45.674  | 62.797  | 42.11         | 57.89 | 7.536          | 12.771  | 3.95                  | 5.11  |
| 1965   | 128.412       | 57.855  | 70.557  | 45.05         | 54.95 | 12.181         | 7.760   | 5.33                  | 2.47  |
| 1970   | 152.871       | 66.400  | 86.471  | 43.44         | 56.56 | 8.545          | 15.914  | 2.95                  | 4.51  |
| 1975   | 179.648       | 77.518  | 102.130 | 43.15         | 56.85 | 11.118         | 15.659  | 3.35                  | 3.62  |
| 1980   | 205.345       | 94.942  | 110.403 | 46.24         | 53.76 | 17.424         | 8.273   | 4.50                  | 1.62  |
| 1985   | 247.349       | 107.821 | 139.528 | 43.59         | 56.41 | 12.879         | 29.125  | 2.71                  | 5.28  |
| 1990   | 284.195       | 123.871 | 160.324 | 43.59         | 56.41 | 16.050         | 20.796  | 2.98                  | 2.98  |
| 2000   | 345.320       | 144.910 | 200.410 | 41.96         | 58.04 | 21.039         | 40.086  | 1.70                  | 2.50  |
| 2007   | 415.310       | 186.243 | 229.067 | 44.84         | 55.16 | 41.333         | 28.657  | 4.07                  | 2.04  |
| 2008   | 427.451       | 188.310 | 239.141 | 44.05         | 55.95 | 2.067          | 10.074  | 1.11                  | 4.40  |
| 2009   | 445.381       | 202.216 | 243.165 | 45.00         | 55.00 | 13.906         | 4.024   | 7.38                  | 1.68  |
| 2010   | 461.477       | 213.581 | 247.896 | 46.28         | 53.72 | 11.365         | 4.731   | 5.62                  | 1.94  |

**Kaynak:** (İUM, 1940; İUM, 1945; İUM, 1950; DİE, 1955; DİE, 1960; DİE, 1965; DİE, 1970; DİE, 1975; DİE, 1980; DİE, 1985; DİE, 1990; DİE, 2000; TÜİK, 2007, 2008, 2009, 2010'dan yararlanarak hazırlanmıştır).

1940 yılı nüfus sayımında Antakya nüfusunun 112.246 olduğu görülmektedir. 1945 yılında Altınözü ve 1948 yılında da Samandağ ilçelerinin ayrılması ile birlikte toplam nüfus, 1945 yılında 81.351'e, 1950 yılında da 65.719'a gerilemiştir. Bu idari düzenleme sonrasında Antakya nüfusunun düzenli olarak artış eğilimi sergilediği gözlenmektedir. 1960 yılı sayımında Antakya'nın nüfusu 108.471'e, 1980 sayımında 205.345'ye, 2000 yılı sayımında 345.320'ye yükselmiş, son olarak 2007 yılında 415.310 olarak tespit edilmiştir. 1960–2000 yılları arasında her 20 yıllık dönemlerde Antakya nüfusuna, ortalama olarak 100 bin civarında nüfus eklendiği görülmektedir. 2000 yılı sonrasında ise, bu eğilimin daha da arttığı gözlenmektedir.

1940 sonrasında, Altınözü ve Samandağ ilçelerinin ayrılmaları dışarıda bırakılarak, incelenen dönem süresince miktar olarak değişimlere bakıldığında, 1950–1965 döneminde, nüfus artış miktarı iki katına ulaşmış ve toplam nüfusa, 15 yıl içinde, 60.000'in üzerinde nüfus eklenmiştir. 1965–1985 döneminde nüfusa 120.000'e yakın kişi eklenerek nüfus ikiye katlanmıştır. 1985–2007 döneminde toplam nüfusa 170.000 civarında nüfus eklenerek, 415.310'a ulaşmıştır. 1950–1965 döneminde kentsel nüfusa 30.000'e varan bir nüfus eklendiği görülmektedir. Yıllar itibarıyla ortalama her yıl yaklaşık 1.832 kişinin kent nüfusuna dâhil olduğu görülmektedir. 1965–1985 döneminde kentsel nüfusa 50.000'e varan bir nüfus eklendiği gözlenmektedir. Yıllar itibarıyla ortalama her yıl yaklaşık 2.498

kişinin kent nüfusuna dâhil olduğu görülmektedir. 1985–2007 döneminde kentsel nüfusa 80.000’e varan bir nüfus eklendiği belirlenmektedir. Yıllar itibariyle ortalama her yıl yaklaşık 3.564 kişinin kent nüfusuna dâhil olduğu saptanmaktadır.

Kentsel nüfus artış hızı açısından bir değerlendirme yapılmak istenirse; 1960–1965, 1975–1980 ve 2000–2007 yılları arasında kentsel nüfus artış hızının, kırsal nüfus artış hızının üzerinde gerçekleştiği görülecektir. Kentsel nüfus artış hızının en düşük gerçekleştiği dönem 1990–2000 yılları arası dönemidir. Bu dönemde yıllık artış miktarı % 1.70 ile sınırlı kalmıştır. Kentsel nüfus artış hızının en yüksek gerçekleştiği dönem, % 5.33’lük değer ile 1960–1965 yıllarını arasını kapsayan dönem olmuştur. Bu dönemi % 5.10’luk değer ile 1950–1955, % 4.50 ile 1975–1980, % 4.07 ile 2000–2007 dönemleri izlemektedir. Kırsal nüfus artış hızının en düşük gerçekleştiği dönem ise 1975–1980 yılları arasında gözlenmiş ve bu dönemde yıllık artış miktarı % 1.62 ile sınırlı kalmıştır. 1980–1985 döneminde kırsal nüfus artışında gözlenen % 5.28’lik artış oranı da dikkatleri çekmektedir.

Bu artış oranları kentsel nüfusun, toplam nüfus içerisindeki konumunun görece dengede kalması sonucunu doğurmuştur. 1940 yılı sayımında Antakya kent nüfusunun toplam nüfusa oranı % 24.00 olarak tespit edilmiştir. Altınözü ilçesinin ayrılmasını takip eden 1945 yılında bu oran % 33.74 olmuştur. Samandağ ilçesinin ayrılmasından sonraki nüfus sayımında, yani 1950 yılında kentsel nüfus oranı % 46.23 olarak belirlenmiştir. Çizelge 1’de yer alan değerlere bakıldığında, Antakya kentsel nüfus oranının, aradan 57 yıl geçmiş olmasına rağmen, 1950 yılında tespit edilen % 46.23’lük değeri, 2010 yılı sonuna dek aşmadığı görülecektir.

2008 yılına gelindiğinde, Antakya (merkez) ilçesi kent nüfusunun toplam nüfus içindeki yeri açısından, Hatay ilinin ilçeleri arasında (ilçe sayısı on ikiye ulaşmıştır), Belen, Erzin, Reyhanlı, Kırıkhan, İskenderun ve Dörtöyl’den sonra yedinci sırada yer almaktadır. Antakya’yı sırasıyla, Kumlu, Samandağ, Yayladağı, Hassa ve Altınözü ilçeleri izlemektedir.

Antakya’da gerek yeryüzü ve gerek iklim yapısı nedeniyle dağınık bir yerleşim gözlenir. Dağınık yerleşim olmakla birlikte, yerleşim birimlerinin nüfusu azımsanmayacak miktardadır. Antakya, 2004 yılı itibariyle, toplam nüfus büyüklüğüne göre, Türkiye’deki ilçeler arasında 21. sıradadır (DPT, 2004). 2007 yılında gerçekleştirilen adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine (TÜİK, 2007) göre, Antakya’da kentsel alanlarda yaşayan nüfus miktarı 186.243 kişi olarak tespit edilmiştir. Buna karşılık kent dışı alanlarda (bucak ve köyler) yaşayan nüfus 229.067 kişidir. 2008 yılında ise kent nüfusu 188.310 ve kırsal nüfusu 229.067 şeklinde gerçekleşmiştir.

2007 yılında Türkiye’de 49.747.859 kişi kentlerde, 20.838.397 kişi kırsal alanlarda yaşamaktadır. Hatay ili için kent nüfusu 683.991 ve kırsal nüfusu 729.296’dır. Bu veriler dikkate alındığında, Antakya’nın gerek Hatay ili gerekse Türkiye ortalamalarının altında bir kentleşme oranına sahip olduğu gözlenmektedir (Bkz. Çizelge 2).

Ancak durum gerçekte böyle değildir. Kent olarak değerlendirilen alan ile kent olmayan (kırsal) alanlar arasındaki ayrımı, gerçekte bir köprü veya bir cadde belirlemektedir. Örneğin, Antakya Belediyesi ile Odabaşı Belediyesi’ni ayıran ve neredeyse kentin ortasında kalmış olan Kavaslı Köprüsü’nün bir yanı kentsel alan öbür yanı ise kırsal alan olarak değerlendirilmektedir. Bu gibi irrasyonel durumların yarattığı sorunlar ise bir kartopunu andırır biçimde, birbirine bağlı ve giderek büyüyen ve içinden çıkılması güç sorunlara neden olabilmektedir.

**Çizelge 2. Antakya’da Kent-Kırsal Nüfusu**

| Yıl  | Türkiye    |            |            | Hatay   |         |           | Antakya |         |         |
|------|------------|------------|------------|---------|---------|-----------|---------|---------|---------|
|      | Kent       | Kırsal     | Toplam     | Kent    | Kırsal  | Toplam    | Kent    | Kırsal  | Toplam  |
| 2007 | 49.747.859 | 20.838.397 | 70.586.256 | 681.665 | 704.559 | 1.386.224 | 186.243 | 229.067 | 415.310 |
|      | 70,48      | 29,52      | 100,00     | 49,17   | 50,83   | 100,00    | 44,84   | 55,16   | 100,00  |
| 2008 | 53.611.723 | 17.905.377 | 71.517.100 | 683.991 | 729.296 | 1.413.287 | 188.310 | 239.141 | 427.451 |
|      | 74,96      | 25,04      | 100,00     | 48,40   | 51,60   | 100,00    | 44,05   | 55,95   | 100,00  |
| 2009 | 54.807.219 | 17.754.093 | 72.561.312 | 715.653 | 732.765 | 1.448.418 | 202.216 | 243.165 | 445.381 |
|      | 75,53      | 24,47      | 100,00     | 49,41   | 50,59   | 100,00    | 45,00   | 55,00   | 100,00  |
| 2010 | 56.222.356 | 17.500.632 | 73.722.988 | 743.439 | 737.132 | 1.480.571 | 213.581 | 247.896 | 461.477 |
|      | 76,26      | 23,74      | 100,00     | 50,21   | 49,79   | 100,00    | 46,28   | 53,72   | 100,00  |

**Kaynak:** (TÜİK, 2007, 2008, 2009, 2010’dan yararlanarak hazırlanmıştır.)

Belde belediyelerinden nüfusu 10.000’i aşan beş belde belediyesi, 20.000’i aşan bir belde belediyesi bulunmaktadır. Harbiye ve Serinyol dışarıda bırakıldığında, Çekmece, Narlıca ve Odabaşı Belediyelerinin Antakya Belediyesine sınırdas olmalarının, bu nüfus büyüklüğünde önemli rol oynadığı söylenebilir. Nüfus büyüklüğü açısından 5.000-10.000 nüfus grubunda yer alan, Dursunlu, Ekinci, Güzelburç, Kuzeytepe, Küçükalyan belediyelerinin, yine bu nüfus büyüklüğüne ulaşmalarında merkeze yakınlıkları önemli bir etken olarak belirginleşmektedir. Bu grupta yer alan Ovakent Belediyesi’nin, “Afgan Göçmenlerinin” iskân edilmesinden kaynaklanan özgün konumu nedeniyle farklılaştığı gözlenmektedir (Bkz. Çizelge 3).

İl merkezine uzaklığı açısından farklılaşan Avsuyu ve Şenköy Belediyeleri ile ana ulaşım akslarına mesafesi nedeniyle Toygarlı Belediyesi’nin mevcut nüfuslarını koruyamama sorunu ile karşı karşıya geleceği tahmin edilebilir.

2007 yılında, Antakya’da yer alan 21 belde belediyesinin nüfuslarının toplamı 154.208’dir. Bu Antakya Belediyesi’nin 186.243 nüfusuna yaklaşmaktadır. 2008 yılına gelindiğinde ise, Antakya’da yer alan 21 belde belediyesinin nüfuslarının toplamı 158.861’e ve Antakya Belediyesi’nin nüfusu ise 188.310’a ulaşmıştır. 2009 yılında Antakya’da yer alan 21 belde belediyesinin nüfuslarının toplamı 160.145’e ve Antakya Belediyesi’nin nüfusu ise, 202.216’ya ulaşmıştır. 2010 yılı verilerine göre, Antakya’da yer alan 21 belde belediyesinin nüfusları toplamı 164.526’ya ve Antakya Belediyesi’nin nüfusu ise 213.581’e ulaşmıştır.

### **Antakya Metropoliten Alanının Kentsel-Yönetsel Yapısı**

Antakya kentsel alanı, çevresinde bulunan diğer yakın yerleşim yerlerinin nüfus baskısı altındadır. Söz konusu beldeler sosyal ve iktisadi anlamda kendine yeten belediyeler olmanın çok uzağındadırlar. Neredeyse bütün iktisadi, ticari, sosyal, kültürel vb. erimler Antakya’dadır. Bu durum, kentsel sorunları arttırmakla birlikte, aynı zamanda “yönetilemeyen bir kent”in ortaya çıkış sürecini de beslemektedir.

Antakya ilçe merkezinde 21 adet belde belediyesi ve 66 adet köy bulunmaktadır. Belde belediyelerinin büyük bölümü Antakya çevresinde ve Samandağ-Antakya-Kırıkhan aksının üzerinde yer almaktadır. 1990 sonrasında belde belediyesi haline dönüştürülen yerleşimler, başta Çekmece, Dursunlu, Küçükdalyan, Odabaşı, Turunçlu beldeleri olmak üzere, Antakya Belediyesi ile sınırdış olup, söz konusu yerleşmeler birbirleriyle iç içe girmişlerdir. Antakya metropoliten alanı olarak nitelendirdiğimiz, kuzey-güney doğrultusunda 30 km’yi ve doğu-batı doğrultusunda 20 km’yi bulan alanda neredeyse kesintisiz bir biçimde dağınık ve yaygın bir yerleşim deseni oluşmuştur.

1980 sonrasında birçok kentimizde gözlemlenen yaygın kentleşme dinamikleri Antakya’da da kendini göstermektedir. Ancak Antakya’da ortaya çıkan kentsel dinamikler kentin tarihsel, kültürel, ekonomik, siyasal, yönetsel vb. dinamikleriyle etkileşimleri sonucunda kendine özgü bir gelişim sergilemektedir. Antakya metropoliten alanında görülen yaygın, parçalı ve dağınık yerleşim deseni, bu alan içerisinde bulunan yerleşim birimlerinin temel kentsel ihtiyaçlarının karşılanmasında “akılcı, etkili ve verimli” hizmet üretilmesinin önündeki en büyük engeldir. Antakya metropoliten alanının küçük yönetsel birimlerce parselenmiş olması, aynı zamanda gelir, görev, yetki ve sorumluluk paylaşımında sorunları da gündeme getirmektedir. Diğer yandan, Antakya Belediyesi’nin sağlıklı kentsel gelişim olanakları, etrafında kümelenen belde belediyeleri nedeniyle giderek kısıtlanmaktadır.

Antakya kentine kuzey yönünden, yani İskenderun üzerinden yaklaşıldığında, Antakya ilçe merkezine (aynı zamanda Hatay İl merkezi) 25 km kala başlayan

ve neredeyse kesintisiz devam eden yapılaşma ile karşılaşmaktadır. Söz konusu yapılaşma, belirli bir bütünsellikten yoksun, plansız, parçalı, dağınık, estetik açıdan sorunlu ve çarpık bir hal sergilemektedir. Yapıların belirli bölgelerde yoğunlaştığı merkezler ise, İskenderun - Antakya karayolu esas olmak üzere “balık kılçığı” formunda dağılım göstermektedir. Dışarıdan bakan bir gözlemcinin, kent merkezini kestirmesi, yerleşim birimlerinin sınırlarını tahmin etmesi oldukça güçtür. Gözlemciye yardımcı olacağı düşünülebilecek göstergeler (tabela gibi) ise pek yararlı olmayacaktır.

Antakya'nın kuzey bölgesi için geçerli olan durum, Antakya'nın batı, doğu ve güney bölgeleri için de geçerlilik göstermektedir. Antakya Belediyesi (merkez ilçe belediyesi), sınırdaş belde belediyeleri başta olmak üzere, belde belediyeleri ve köyler ile çerçevelenmiş ve sıkıştırılmış bir durumdadır. Kendi dar sınırlarına hapsedilmiş olan Antakya Belediyesi, kentsel anlamda nefes alamaz duruma gelmiştir. Antakya kentinin doğal gelişim seyri ve büyümesi özellikle, doksanlı yıllarda gerçekleştirilen yönetsel düzenlemelerin sonucunda sekteye uğratılmış ve kısıtlanmıştır. Daha çok siyasi kaygıların biçimlendirdiği akılcı olmayan bu tür düzenlemelerle ortaya çıkmış olan çok parçalı yapı, Antakya Belediyesinin verimli yerel hizmet sunumunu engellediği gibi, aynı zamanda çok önemli tarihi, kültürel, doğal, ekonomik vb. zenginlikleri ile eşsiz bir konuma sahip olan Antakya metropoliten alanının çok önemli kentsel sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Ayrıca belde belediyeleri de akılcı olmayan bu düzenlemelerden kaynaklanan örgütsel sorunlarla birlikte kentsel sorunlarla da karşı karşıya kalmışlardır. Yani öngörüsüz ve siyasi kaygılarla oluşturulmuş olan “yerel yönetsel dizge”nin bizzat kendisi sorun üreten bir özellik göstermektedir.

**Çizelge 3. Antakya Merkez Belediyesi ve Belde Belediyelerine Ait Veriler**

| Adı             | Kuruluş     | 2007 Nüfusu   | 2008 Nüfusu   | 2009 Nüfusu  | 2010 Nüfusu  | Mahalle   | İl merkezine uzaklık |
|-----------------|-------------|---------------|---------------|--------------|--------------|-----------|----------------------|
| Antakya         | 1939        | 186.243       | 188.310       | 202216       | 213581       | 43        | -                    |
| Avsuyu          | 1994        | 4.807         | 4.875         | 4816         | 4819         | 2         | 27                   |
| Çekmece         | 1990        | 16.694        | 16.492        | 16959        | 17649        | 4         | 1                    |
| Dursunlu        | 1994        | 6.465         | 6.344         | 6398         | 6695         | 2         | 3                    |
| Ekinci          | 1994        | 6.459         | 6.448         | 6686         | 6744         | 2         | 5                    |
| Gümüşgöze       | 1994        | 4.411         | 4.506         | 4519         | 4553         | 2         | -                    |
| Güzelburç       | 1994        | 6.281         | 6.416         | 6191         | 6332         | 1         | 6                    |
| <b>Harbiye</b>  | <b>1939</b> | <b>24.500</b> | <b>24.147</b> | <b>24222</b> | <b>24706</b> | <b>10</b> | <b>7</b>             |
| Karaali         | 1995        | 3.249         | 3.224         | 3209         | 3331         | 2         | 15                   |
| Karlısu         | 1994        | 3.802         | 4.239         | 3993         | 3880         | 2         | 5                    |
| Kuzeytepe       | 1994        | 6.051         | 5.910         | 6005         | 6190         | 2         | 5                    |
| Küçükdalıyan    | 1994        | 8.095         | 8.525         | 8701         | 9031         | 1         | 2                    |
| Maşuklu         | 1994        | 4.902         | 4.794         | 4816         | 4882         | 1         | -                    |
| Narlıca         | 1994        | 12.750        | 13.404        | 13487        | 14123        | 4         | 2                    |
| Odabaşı         | 1994        | 10.192        | 9.961         | 10889        | 11518        | 2         | 3                    |
| Ovakent         | 1995        | 6.288         | 6.275         | 6722         | 6815         | 2         | 24                   |
| <b>Serinyol</b> | <b>1968</b> | <b>12.517</b> | <b>16.861</b> | <b>16475</b> | <b>16753</b> | <b>4</b>  | <b>18</b>            |
| Subaşı          | 1995        | 3.702         | 3.663         | 3616         | 3750         | 1         | 5                    |
| Şenköy          | 1999        | 2.157         | 2.029         | 1571         | 1731         | 1         | 24                   |
| Toygarlı        | 1994        | 3.233         | 3.175         | 3100         | 3074         | 2         | 9                    |
| Turunçlu        | 1996        | 3.940         | 3.857         | 4068         | 4274         | 2         | 6                    |
| Yeşilpınar      | 1994        | 3.713         | 3.716         | 3702         | 3676         | 1         | 8                    |

*Kaynak:* (Tek, 2009).

Yeni kurulan belde belediyelerinin büyük çoğunluğu bir mahalleden ya da bir mahallenin bölünmesiyle oluşan iki mahalleden oluşmaktadır. Bu genel tespitle-  
rin yanında beldelerin topografik yapı açısından kendine özgü niteliklerinin  
olduğu ve farklılaştıkları, iklim koşullarının da etkisiyle dağınık bir yerleşim  
yapısının ortaya çıktığı bilinmektedir.

### ANTAKYA METROPOLİTEN ALANINDA YEREL SİYASET

Bu bölümde Antakya metropoliten alanında 1994 yılından günümüze yapılmış  
olan yerel seçimlerde ortaya çıkan siyasal dağılımın bir değerlendirmesi yapıl-  
maya çalışılmıştır.

Belde belediyeleri ilçe merkezine uzaklıkları (Çizelge 3, son sütun) dikkate  
alınarak, üç temel gruba ayrılabilir. I. Grupta Antakya ilçe merkezine 5 km me-  
safede olan belde belediyeleri, II. Grupta I. grupta bulunan belde belediyeleri ile  
birlikte ilçe merkezine 5-10 km mesafede olan belde belediyeleri yer almakta-  
dır. III Grup ise, I ve II. grupta bulunan belde belediyelerine kamuoyunda sık-

lıkla dile getirilen diğer belde belediyeleri de eklenerek oluşturulmuştur (Bkz. Çizelge 4).

**Çizelge 4. Beldelerin Gruplanması**

| I. Grup (0-5 km.) | II. Grup (0-10 km.) | III. Grup (0-18 km.) |
|-------------------|---------------------|----------------------|
| Çekmece           | Çekmece             | Çekmece              |
| Dursunlu          | Dursunlu            | Dursunlu             |
| Ekinci            | Ekinci              | Ekinci               |
| Gümüşgöze         | Gümüşgöze           | Gümüşgöze            |
| Karlısu           | Güzelburç           | Güzelburç            |
| Kuzeytepe         | Harbiye,            | Harbiye,             |
| Küçükdalyan       | Karlısu             | Karaali              |
| Maşuklu           | Kuzeytepe           | Karlısu              |
| Narlıca           | Küçükdalyan         | Kuzeytepe            |
| Odabaşı           | Maşuklu             | Küçükdalyan          |
| Subaşı            | Narlıca             | Maşuklu              |
|                   | Odabaşı             | Narlıca              |
|                   | Subaşı              | Odabaşı              |
|                   | Toygarlı,           | Serinyol             |
|                   | Turunçlu            | Subaşı               |
|                   | Yeşilpınar          | Toygarlı,            |
|                   |                     | Turunçlu             |
|                   |                     | Yeşilpınar           |

Aşağıda, bu belde grupları göz önünde bulundurularak, 1994, 1999, 2004 ve 2009 yerel seçim sonuçları üzerinden bir çözümleme yapılmaya çalışılmıştır (Bkz. Çizelge 5).

**Çizelge 5. Belde Gruplamasına Göre Sağ / Sol Oyları**

| Seçim Yılları | Antakya Belediyesi                        | Belde Belediyeleri                             |          |           |
|---------------|-------------------------------------------|------------------------------------------------|----------|-----------|
|               | Sağ oyların sol oylara farkı <sup>5</sup> | Sol oyların sağ oylara göre farkı <sup>6</sup> |          |           |
|               |                                           | I. Grup                                        | II. Grup | III. Grup |
| 1994          | 18.291                                    | 4.718                                          | 4.818    | 8.123     |
| 1999          | 27.495                                    | 3.692                                          | 770      | 1.269     |
| 2004          | 16.982                                    | 11.120                                         | 14.212   | 15.645    |
| 2009          | 25.738                                    | 20.339                                         | 27.216   | 33.751    |

**Kaynak:** (TÜİK, 1994; TÜİK, 1999; TÜİK, 2004; TÜİK, 2009'dan yararlanarak oluşturulmuştur.)

<sup>4</sup> Sağ ve sol partilerin oyları hesaplanırken merkez sağ- aşırı sağ ya da merkez sol- sosyalist sol ayrımı yapılmamış; siyasal yelpazenin sağında ve solunda değerlendirilen partiler bir bütün olarak ele alınmıştır. Sol partilerin oylarına 1999 seçimlerinde HADEP'in ve 2009 seçimlerinde BDP'nin oyları eklenmiştir.

<sup>5</sup> Sağ partilere verilen oyların, sol partilere verilen oylardan ne kadar fazla olduğunu ifade etmektedir.

<sup>6</sup> Sol partilere verilen oyların, sağ partilere verilen oylardan ne kadar fazla olduğunu ifade etmektedir.

### **Birinci Grup Belde Belediyeleri Açısından Yerel Seçim Sonuçları**

Birinci grup belde belediyelerinde, 1994 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 4.718 oy fazladır. Antakya Belediyesi açısından ise, sağ oylar sol oylara göre 18.291 daha fazladır.

Birinci grup belde belediyelerinde, 1999 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 3.692 oy fazladır. Antakya Belediyesi açısından durum yine farklıdır; sağ oylar sol oylara göre 27.495 daha fazladır.

Birinci grup belde belediyelerinde, 2004 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 11.120 oy fazladır. Antakya Belediyesi açısından ise, sağ oyların sol oylara göre 16.982 daha fazla olması söz konusudur.

Birinci grup belde belediyelerinde, 2009 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 20.339 oy fazla iken; Antakya Belediyesi'nde sağ oylar sol oylara göre 25.738 daha fazladır.

### **İkinci Grup Belde Belediyeleri Açısından Yerel Seçim Sonuçları**

İkinci grup belde belediyelerinde, 1994 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 4.818 oy fazladır.

İkinci grup belde belediyelerinde, 1999 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 770 oy fazladır.

İkinci grup belde belediyelerinde, 2004 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 14.212 oy fazladır.

İkinci grup belde belediyelerinde, 2009 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 27.216 oy fazladır.

### **Üçüncü Grup Belde Belediyeleri Açısından Yerel Seçim Sonuçları**

Üçüncü grup belde belediyelerinde, 1994 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 8.123 oy fazladır.

Üçüncü grup belde belediyelerinde, 1999 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 1.269 oy fazladır.

Üçüncü grup belde belediyelerinde, 2004 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 15.645 oy fazladır.

Üçüncü grup belde belediyelerinde, 2009 seçimlerinde sol partilerin aldığı oy, sağ partilerin aldığı oydan 33.751 oy fazladır.

Geçmişte yapılmış olan dört yerel seçimin sonuçlarına ait veriler incelendiğinde dikkat çeken nokta, Antakya metropoliten alanında, büyükşehir belediyesi kurulması durumunda sol oyların, sağ oylara göre bir miktar fazla olacağıdır.

Çizelge 5’de görüleceği gibi, 2004 yılında yapılan yerel seçim sonuçları göz önünde bulundurularak Antakya merkez belediyesi ile Antakya merkez belediyesinin etrafında bulunan III. grup belediyelerde oy oranları karşılaştırıldığında, yaklaşık olarak 1.300 sağ oyun fazla olduğu görülürken, 2009 yılında yapılan yerel seçimlerde bu kez yaklaşık olarak 8.500 sol oyun fazla olduğu görülecektir. Ancak yine de sağ oylar ile sol oylar arasında görece bir dengenin korunacağı dile getirilebilir. Konu bir başka açıdan da ele alınıp (Tek, 2009), seçim yıllarına ait veriler incelendiğinde şu sonuçlar göze çarpmaktadır: 1994 yerel seçimlerinde birinci parti ile ikinci parti arasındaki oy farkı 301 olmuş ve % 0.5’lik bir fark ortaya çıkmıştır. 1999 seçimlerinde 772 oy farkı ve %1.1’lik fark ortaya çıkmış, 2004 seçimlerinde 8.503 oy farkı ve % 12.7’lik fark gözlenmiştir. Dikkat edilirse 1. parti ile 2. parti arasındaki oy farkları gerek miktar ve gerekse oran olarak oldukça düşük ve yeni katılımlar açısından değerlendirildiğinde oldukça “hassas” bir durum sergilemektedir. Oysa özellikle 2009 yılı yerel seçimlerinde, sağ ve sol oylar, o siyasal yelpazenin en büyük siyasal partilerinde kutuplaşmıştır. Bu durum belde belediye seçim sonuçları için de geçerli olduğundan, aradaki fark görünüşte artsa da, belde belediyelerinin katılımına duyarlı olma durumu devam etmektedir.

Yerel seçim sonuçları ile ilgili olarak değerlendirmeler çerçevesinde, 1990’lı yılların başlarından itibaren ortaya çıkmaya başlayan yeni yerleşim birimlerinin Antakya Belediyesi ile birleştirilmeyip, ayrı belediyeler olarak örgütlenmelerine yol açan düzenlemelerin nedenlerini de irdelemekte yarar bulunmaktadır.

Belde belediyelerinin Antakya Belediyesi ile “birleştirilememesi sorunu”na ilişkin iki temel tezdten bahsedilebilir. Birincisi, “siyasal kaygılar” nedeniyle “belde belediyelerinin Antakya Belediyesi ile birleştirilmesi” önerisinin hayata geçirilmediğidir. Bu tez şu şekilde temellendirilmektedir: Belde belediyelerinde yaşayan nüfus, etnik, mezhepsel vb. açıdan farklılık arz etmektedir. Bu nedenle oy verme davranışları açısından, genellikle sol eğilimli siyasal partilere oy verdikleri görülmektedir. Antakya Belediyesi açısından etnik, mezhepsel vb. farklılaşma görece bir dengeye sahiptir. Antakya belediye seçimlerinin geçmiş ve mevcut yapısı dikkate alındığında, belde belediyeleri ile birleşmek bu görece dengeyi “sol eğilimli” partiler lehine bozabilir. Bu nedenle de genellikle sağ iktidarlar, bu yöndeki talep ve önerilerin hayata geçirilmesine sıcak bakmamışlardır. İkinci tez ise, belde belediyelerinin hizmet amacından çok, rant amacıyla kurulduğunu ileri sürmektedir. Genel olarak feodal ve geleneksel bir toplum yapısına sahip bu beldelerde geniş aile ve akrabalık ilişkilerine dayalı bir cemaat yapısı hakimdir. Belediye başkanları “küçük olsun, benim olsun” düşüncesinden hareket etmektedirler. İşte bu çıkar ilişkisi ve başkanların koltuk sevdası nedeniyle birleşme istenmemektedir.

Bu iki tez de dikkatle değerlendirildiğinde, aslında birbirini dışlayan tezler olmadığı söylenebilir. İki durum da aynı anda ve farklı gerçeklik payları ile var olabilirler. Ancak Antakya Belediyesi ile belde belediyelerinin birleştirilmesi önünde engel olmaları açısından farklı etki ağırlıklarına sahip oldukları düşünülebilir. İkinci tezin sınanması çok kapsamlı bir sosyolojik araştırma ve değerlendirmeyi gerektirmektedir. Ancak bu çalışma kapsamında ulaşılan veriler, birinci tezin geçerliliğini değerlendirmeye yönelik bir takım ipuçları sunmaktadır.

## **ANTAKYA METROPOLİTEN ALANINDA YEREL SİYASETE İLİŞKİN SORUNLAR**

Çalışmamız kapsamında “Antakya metropoliten alanı” olarak değerlendirdiğimiz alan içerisinde bulunan hem Antakya belediyesi hem de bu belediyeyi çevrelemiş olan belde belediyeleri yerel hizmet sunumunda çözümü çok zor olan sorunlarla karşı karşıyadırlar. Bunun en temel nedeni de, 1994-1995 yıllarında yoğunlaşan öngörüsüz bir biçimde belediye örgütü kurma girişimleridir. Bu yıllarda en fazla iki mahallenin birleştirilmesi sonucunda 15 belde belediyesi kurulmuştur. Bir çırpıda kurulmuş olan bu belde belediyeleri, kurulmuş oldukları metropoliten alanda, verimli ve etkili yerel hizmet sunmak şöyle dursun, bizzat kendileri yeni sorun üreten birimlere dönüşmüşlerdir. Bu belde belediyeleri, halka hizmet üretme /götürme kaygısından çok, sorun üreten birer mekanizma olarak kendi örgütsel sorunlarıyla baş etme uğraşısı içerisinde olmuşlardır. Tek (2009), yapmış olduğu çalışmada, adı geçen belde belediyelerinin, “sorunlar ve sorunların nedenleri” konusunda “sürekli olarak kendi dışlarında tanımladıkları gerekçeleri” sıralamakta olduklarını belirtmektedir. Ayrıca bu sorunların çözümü noktasında, “ancak kendilerine tahsis edilen kaynaklar, imkânlar ve yetkilerin artırılması durumunda” bu sorunlara çözüm üretebilecekleri konusunda, tüm belediye örgütlerinin de hemfikir olduklarına vurgu yapmaktadır.

Antakya metropoliten alanı içerisinde bulunan Antakya belediyesi ve çevresinde bulunan 21 belde belediyesine yönelik yapılan bir araştırmaya (Tek, 2009) dayalı olarak, bu belediyelerin personel ve bütçe yapıları konularında karşılaştırma yapabilmek mümkündür. Araştırma verilerine göre, Antakya Belediyesi’nin 178 olan memuruna karşılık, bütün belde belediyelerinde toplam 131 memur; Antakya Belediyesinde istihdam edilen 340 işçiye karşılık olarak belde belediyelerinde toplam 345 işçi, 7 sözleşmeli personel ve 2 geçici işçi istihdam edilmektedir. Yani Antakya Belediyesinin toplam personel sayısı 518 iken, bütün belde belediyelerinin personel sayısı toplamı 485’dir (Bkz. Çizelge 6). Memur başına düşen nüfus açısından, en kötü durumda olan Narlıca, Karlısu, Dursunlu, Şenköy ve Yeşilpınar Belde Belediyelerinde memur gereksinimi ön plana çıkmaktadır. Memur istihdamı açısından belde belediyeleri arasında göre-

ce en iyi konumda bulunan belde belediyeleri ise, Karaali, Serinyol ve Çekmece'dir. İşçi başına düşen nüfus açısından, en kötü durumda olan Maşuklu ve Harbiye Belde Belediyelerinin acil işçi gereksinimi olduğu görülmektedir. İşçi istihdamı açısından belde belediyeleri arasında görece en iyi konumda bulunan belde belediyeleri ise, Karlısu, Yeşilpınar, Şenköy, Dursunlu, Narlıca, Karaali'dir. Dikkat edilirse memur istihdamı açısından sorunlu belde belediyelerinin, işçi istihdamı açısından görece iyi konumda oldukları gözlenmektedir. Belediyelerde memurlar tarafından görülmesi gereken kimi hizmetlerin, işçi statüsünde bulunan personel tarafından karşılanmakta olduğu gözlenmektedir. Bu açıdan toplam personel sayısının dikkate alınması daha anlamlı olacaktır.

**Çizelge 6. Merkez Belediye ve Belde Belediyelerinin Personel Sayıları**

| Adı         | Memur | İşçi | Sözleşmeli | Geçici İşçi | Toplam Belediye Personeli | Memur Başına Düşen Nüfus | İşçi Başına Düşen Nüfus | Personel Başına Düşen Nüfus |
|-------------|-------|------|------------|-------------|---------------------------|--------------------------|-------------------------|-----------------------------|
| Antakya     | 178   | 340  |            |             | 518                       | 1046                     | 548                     | 360                         |
| Avsuyu      | 4     | 12   |            |             | 16                        | 1202                     | 401                     | 300                         |
| Çekmece     | 19    | 31   |            |             | 50                        | 879                      | 539                     | 334                         |
| Dursunlu    | 2     | 20   |            |             | 22                        | 3233                     | 323                     | 294                         |
| Ekinci      | 4     | 15   |            |             | 19                        | 1615                     | 431                     | 340                         |
| Gümüşgöze   | 5     | 11   |            |             | 16                        | 882                      | 401                     | 276                         |
| Güzelburç   | 4     | 15   | 2          |             | 21                        | 1570                     | 419                     | 299                         |
| Harbiye     | 19    | 34   | 3          |             | 56                        | 1289                     | 721                     | 438                         |
| Karaali     | 7     | 9    |            |             | 16                        | 464                      | 361                     | 203                         |
| Karlısu     | 1     | 18   |            |             | 19                        | 3802                     | 211                     | 200                         |
| Kuzeytepe   | 4     | 12   |            | 1           | 17                        | 1513                     | 504                     | 356                         |
| Küçükdalyan | 5     | 12   |            |             | 17                        | 1619                     | 675                     | 476                         |
| Maşuklu     | 4     | 4    | 1          | 1           | 10                        | 1226                     | 1226                    | 490                         |
| Narlıca     | 3     | 37   |            |             | 40                        | 4250                     | 345                     | 319                         |
| Odabaşı     | 9     | 25   |            |             | 34                        | 1132                     | 408                     | 300                         |
| Ovakent     | 7     | 15   |            |             | 22                        | 898                      | 419                     | 286                         |
| Serinyol    | 22    | 31   | 1          |             | 54                        | 569                      | 404                     | 232                         |
| Subaşı      | 3     | 8    |            |             | 11                        | 1234                     | 463                     | 337                         |
| Şenköy      | 1     | 7    |            |             | 8                         | 2157                     | 308                     | 270                         |
| Toygarlı    | 3     | 7    |            |             | 10                        | 1078                     | 462                     | 323                         |
| Turunçlu    | 3     | 9    |            |             | 12                        | 1313                     | 438                     | 328                         |
| Yeşilpınar  | 2     | 13   |            |             | 15                        | 1857                     | 286                     | 248                         |
| BBT*        | 131   | 345  | 7          | 2           | 485                       | 1177                     | 447                     | 318                         |
| Toplam      | 309   | 685  | 7          | 2           | 1003                      | 1102                     | 497                     | 339                         |

**Kaynak:** (Tek, 2009).

\* BBT: Belde Belediyeleri Toplamı

Toplam personel başına düşen nüfus açısından, en kötü durumda olan Maşuklu, Küçükdalyan ve Harbiye Belde Belediyelerinin personel sıkıntısı çektiği görülmektedir. Toplam personel istihdamı açısından belde belediyeleri arasında görece en iyi konumda bulunan belde belediyeleri ise, Karlısu, Karaali ve Serinyol'dur.

Antakya metropoliten alanı içerisinde bulunan Antakya Belediyesi ile çevresinde bulunan bu belde belediyelerinin bütçeleri konusunda karşılaştırma yapıldığında; Antakya'da yer alan 21 belde belediyesinin 2009 yılında elde ettikleri gelirlerin toplam 36.390.890,56 TL, giderlerinin ise 42.369.575,30 TL'ye ulaştığı, buna karşılık Antakya Belediyesinin gelirinin 58.019.997,66 TL, giderinin ise 57.862.879,00 TL olarak gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Bütçe açısından görece iyi konumda olan Antakya Belediyesi ile birlikte Dursunlu, Karaali, Maşuklu ve Toygarlı belde belediyelerinin giderlerini karşılayacak gelirleri toplayabildikleri görülmektedir. Ancak başta Serinyol, Gümüşgöze ve Küçükdalyan belediyeleri olmak üzere diğer belde belediyelerinin elde ettikleri gelirlerinden daha fazla gidere sahip oldukları dikkat çekmektedir.

Antakya Belediyesi'nin 2009 yılı nüfusu 202.216 olarak tespit edilirken, Antakya Belediyesi bu nüfusa toplam 518 personel ile 58.019.997,66 TL gelir, 57.862.879,00 TL gider dengesi içerisinde hizmet üretmekte, diğer yandan 21 belde belediyesinin nüfusları toplamı 154.208'e ulaşmakta ve belde belediyeleri de bu nüfusa toplam 485 personel ile 36.390.890,56 TL gelir, 42.369.575,30 TL gider dengesi içerisinde hizmet üretmektedir (Bkz. Çizelge 6 ve 7).

Antakya metropoliten alanı içerisinde değerlendirdiğimiz merkez Antakya Belediyesi ile çevresinde bulunan belde belediyelerinin personel ve bütçe yapılarını karşılaştırdığımızda, Antakya Belediyesi ve çevresinde bulunan diğer belde belediyelerinin çok az farklılıklar gösteren nüfus, personel ve bütçe yapılarına sahip oldukları görülmektedir. Anlamlı olarak nitelendirebileceğimiz farklılıklar, Çizelge 6 ve 7'de görüleceği gibi, Antakya Belediyesi'nin toplam belde belediyeleri ile karşılaştırıldığında, daha az personel ile daha fazla nüfusa hizmet sunduğu, ayrıca Antakya Belediyesi'nin kişi başına daha fazla harcama yaptığıdır.

**Çizelge 7. Merkez Belediyesi ve Belde Belediyelerinin Gelir ve Giderleri (2009 Yıl Verileri)**

|             | Belediye Gelirleri (1) | Belediye Giderleri (2) | Fark (1-2)    | Nüfus   | Yıllık Kişi Başına Düşen Gider Miktarı (3/2) Gider | Aylık Kişi Başına Düşen Gider Miktarı | Yıllık Kişi Başına Düşen Gelir Miktarı (3/2) Gelir | Aylık Kişi Başına Düşen Gelir Miktarı |
|-------------|------------------------|------------------------|---------------|---------|----------------------------------------------------|---------------------------------------|----------------------------------------------------|---------------------------------------|
| Antakya     | 58.019.997,66          | 57.862.879,00          | 157.118,66    | 202216  | 286,14                                             | 23,85                                 | 286,92                                             | 23,91                                 |
| Avsuyu      | 877.716,00             | 1.055.709,00           | -177.993,00   | 4816    | 219,21                                             | 18,27                                 | 182,25                                             | 15,19                                 |
| Çekmece     | 4.016.541,00           | 4.098.359,00           | -81.818,00    | 16959   | 241,66                                             | 20,14                                 | 236,84                                             | 19,74                                 |
| Dursunlu    | 1.538.686,37           | 1.448.577,53           | 90.108,84     | 6398    | 226,41                                             | 18,87                                 | 240,49                                             | 20,04                                 |
| Ekinci      | 1.490.304,62           | 1.659.654,40           | -169.349,78   | 6686    | 248,23                                             | 20,69                                 | 222,90                                             | 18,57                                 |
| Gümüşgöze   | 891.003,00             | 2.120.860,00           | -1.229.857,00 | 4519    | 469,32                                             | 39,11                                 | 197,17                                             | 16,43                                 |
| Güzelburç   | 2.748.409,00           | 2.826.481,00           | -78.072,00    | 6191    | 456,55                                             | 38,05                                 | 443,94                                             | 36,99                                 |
| Harbiye     | 4.965.479,41           | 5.019.198,42           | -53.719,01    | 24222   | 207,22                                             | 17,27                                 | 205,00                                             | 17,08                                 |
| Karaali     | 800.392,00             | 711.214,00             | 89.178,00     | 3209    | 221,63                                             | 18,47                                 | 249,42                                             | 20,79                                 |
| Karlısu     | 778.487,45             | 806.339,03             | -27.851,58    | 3993    | 201,94                                             | 16,83                                 | 194,96                                             | 16,25                                 |
| Kuzeytepe   | 1.585.681,00           | 1.651.657,00           | -65.976,00    | 6005    | 275,05                                             | 22,92                                 | 264,06                                             | 22,01                                 |
| Küçükdalyan | 1.768.670,00           | 2.798.700,00           | -1.030.030,00 | 8701    | 321,65                                             | 26,80                                 | 203,27                                             | 16,94                                 |
| Maşuklu     | 921.323,07             | 777.848,01             | 143.475,06    | 4816    | 161,51                                             | 13,46                                 | 191,30                                             | 15,94                                 |
| Narlıca     | 2.545.627,00           | 3.132.085,00           | -586.458,00   | 13487   | 232,23                                             | 19,35                                 | 188,75                                             | 15,73                                 |
| Odabaşı     | 2.851.417,00           | 2.937.947,00           | -86.530,00    | 10889   | 269,81                                             | 22,48                                 | 261,86                                             | 21,82                                 |
| Ovakent     | 1.335.000,00           | 1.420.000,00           | -85.000,00    | 6722    | 211,25                                             | 17,60                                 | 198,60                                             | 16,55                                 |
| Serinyol    | 3.662.064,00           | 6.195.428,00           | -2.533.364,00 | 16475   | 376,05                                             | 31,34                                 | 222,28                                             | 18,52                                 |
| Subaşı      | 849.908,52             | 860.178,21             | -10.269,69    | 3616    | 237,88                                             | 19,82                                 | 235,04                                             | 19,59                                 |
| Şenköy      | 588.545,51             | 656.923,12             | -68.377,61    | 1571    | 418,16                                             | 34,85                                 | 374,63                                             | 31,22                                 |
| Toygarlı    | 630.428,00             | 527.804,00             | 102.624,00    | 3100    | 170,26                                             | 14,19                                 | 203,36                                             | 16,95                                 |
| Turunçlu    | 814.375,00             | 884.969,00             | -70.594,00    | 4068    | 217,54                                             | 18,13                                 | 200,19                                             | 16,68                                 |
| Yeşilpınar  | 730.832,61             | 779.643,58             | -48.810,97    | 3702    | 210,60                                             | 17,55                                 | 197,42                                             | 16,45                                 |
| BBT         | 36.390.890,56          | 42.369.575,30          | -5.978.684,74 | 154.208 | 274,76                                             | 22,90                                 | 235,99                                             | 19,67                                 |
| Toplam      | 94.410.888,22          | 100.232.454,30         | -5.821.566,08 | 340.451 | 294,41                                             | 24,53                                 | 277,31                                             | 23,11                                 |

<sup>7</sup>*Kaynak:* (Tek, 2009).

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak, belde belediyelerinde görülen sorunlardan birisi de yerleşim yerlerinde geçmişten günümüze devreden feodal anlayışların, belediye örgütleri kurulması sonrasında da devam ettirilmesi ve belediye başkanları ile belediye meclisi üyelerinin seçimi konusunda, bu anlayış doğrultusunda, yalnızca belli güçlü ailelerin ve güçlü kesimlerin baskın bir rol oynamalarıdır. Belediye meclis üyelerine bakıldığında, benzer eğilimlerin daha da artmakta olduğu gözlenmekte, bu nedenle de meclis üyelerinin değişme oranı

<sup>7</sup> (Tek, 2009)\*da yer alan Çizelge 4'ün güncellenmesi sonucunda oluşturulmuştur.

oldukça düşük kalmaktadır. Bu durumu, beldelerde güçlü olan kesimlerin varlığına dayalı geleneksel yapının sürmesi ile açıklayabileceğimiz gibi, siyasete ilgisizlik gibi değişkenlerin de bu durumu ortaya çıkardığı söylenebilir.

Belde belediyelerinin Antakya Belediyesi ile birleştirilmesi ve tek çatı altında toplanmaları, büyükşehir belediyesi konusu gündeme gelmeden önce, en makul öneri olarak görülmekteydi. Ancak bu öneriye ne Antakya Belediyesi ne de ilgili belde belediyeleri sıcak bakmışlardır. Bu nedenle de şimdiye kadar, gerek yerel boyutta gerekse merkezi yönetim boyutunda bu yönde bir inisiyatif kullanma ve girişimde bulunma söz konusu olmamıştır. Şimdilerde artık içinden çıkılmaz bir duruma dönüşmüş olan “sorun”un çözümü noktasında gündeme gelen, Antakya metropoliten alanında “büyükşehir yönetimi oluşturma” düşüncesi, bu metropoliten alanın sınırlarının nasıl ve hangi ölçütlere göre belirleneceği, hangi belde belediyelerinin kapatılıp, hangilerinin kalacağı, ilçe oluşturulup oluşturulmayacağı veya nerelerde oluşturulacağı gibi tartışmaları da beraberinde getirecektir. Ancak bu tartışmaların dışında, şu açıkça görülmektedir ki, Antakya metropoliten alanında büyükşehir belediyesi kurulması sonrasında, bu alanlarda yaşamakta olan kenttaşlar, günümüzde almakta oldukları kentsel hizmetlerden daha fazla ve daha nitelikli hizmet alacaklardır.

## SONUÇ

Günümüz Türkiye’inde var olan belde belediyeleri sorunu, gerek ulusal gerek yerel düzeyde işleyen kısır ve kısa vadeli politik hedeflerin sonucunda oluşmuştur. Söz konusu süreç içerisinde oluşturulan tablo, ne iddia edilen demokratik hedeflere ne de hizmet gereksinimlerine karşılık gelmektedir. Çoğunluğu güçsüz, layıkıyla hizmet üretemeyen, kendi örgütsel sorunlarıyla boğuşan, halkla ilişkileri sınırlı ve sorunlu olan yapının radikal bir biçimde ele alınıp yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Genel olarak belde belediyeleri sorunu olarak adlandırdığımız sorun, 1990’lı yıllarda çevresine doğru yayılan ve saçaklanan Antakya kentsel alanında çok can yakıcı bir şekilde yaşanmıştır. Antakya metropoliten alanında ortaya çıkan kentleşme sürecinde, batıdaki banliyöleşme (*suburbanisation*) sürecine benzer bir eğilim gözlenmiş, 1990’lı yıllarda, ana kentin çevresinde yer alan yerleşim birimlerinde siyasi bir karar sonucunda, bir ya da iki mahalleden oluşan küçük belde belediyeleri kurulmuştur. Yeni kurulmuş olan belde belediyeleri, elde ettikleri yetkilerle kendi sorumlu oldukları kentsel alanlarda imar ve yapılaşmaya yön vermeye başlamış, ancak soyut olarak ellerinde bulunan “yön verme” yetkileri, somut anlamda çağdaş kentin ve kentlinin gereksinimleri noktasında uygulanmamış, sonuç olarak, belde belediyeleri kurulurken öngörülen demokratik ve nitelikli kentsel hizmet sunumu hedeflerine ulaşamamıştır. Daha sonraki dönemlerde, ortasında sıkışmış Antakya Belediyesi ile birlikte, etrafında kentsel ranta yönelik ola-

rak büyümesini sürdüren yirmiden fazla belde belediyesi, sorunlu, çok parçalı ve bütüncül kentleşme dinamiklerinden yoksun bir “Antakya metropoliten alanı”nın oluşmasına neden olmuşlardır. Bu sorunlu kentleşme sürecinden yalnızca yeni ortaya çıkan kentsel alanlar etkilenmemiş, çok önemli tarihsel ve kültürel zenginlikleri içerisinde barındıran Antakya kent dokusu da bu süreçten payını almıştır. Bu tür kentsel sorunlarla karşılaşıldığında yapılması gereken en akılcı yönelim, korunması zorunluluk arz edenlerin dışında, küçük belde belediyelerinin en yakın il ve ilçe belediyeleri ile birleştirilmesi, böylece kentlerin gelişiminde plan bütünlüğünün sağlanması, yerel yönetimin daha etkili ve bütüncül hizmet üretmesi ve başta alt yapı yatırımları olmak üzere ölçek ekonomilerinden yararlanılarak kaynakların daha akılcı kullanılması olmalıdır. Ancak sorunlu olarak nitelendirdiğimiz Antakya metropoliten alanında, var olan çok parçalı ve bizzat kendisi sorun üreten yerel dizgenin değiştirilmesi ya da “Antakya Belediyesi ile birleştirmeleri” de içeren bütüncül bir yapıya dönüştürülmesi ne özekte bulunan Antakya Belediyesi, ne de çevresinde bulunan belde belediyeleri için öncelik oluşturmaktadır.

Bu sorunlu yerel dizgeden kurtulmanın bir diğer yolu, Antakya metropoliten alanının “büyükşehir statüsüne” kavuşturulmasıdır. Ancak 5216 sayılı Yasa, zorunlu ve somut bir “nüfus” önkoşulu getirmiş ve bir metropoliten alanın 750.000’i aşan bir nüfusu barındırması, ayrıca fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin de uygun olması halinde “büyükşehir statüsü” kazanabileceğini hükme bağlamıştır. 5216 sayılı Yasa kapsamında bir değerlendirme yapıldığında, kamuoyunun gündemine gelen “Antakya kentini merkez alan büyükşehir belediyesi kurulması” önerisinin, bazı tartışmaları da beraberinde getiren zorlamalar içerdiği görülecektir. Günümüzdeki rakamlarla, Antakya Belediyesi’nin ve kent özeği ile arasında kent bilim açısından ilişki kurulabilecek yerleşim birimlerinin nüfuslarının toplamı ancak 400.000 civarındadır ki, bu da büyükşehir kurulabilmesi için gerekli ölçütün çok altındadır. Gerekli nüfus ölçütünün sağlanabilmesi amacıyla gerek planlama ve gerekse altyapı hizmetlerinin bütünlüğü açısından yakın ilişki kurulamayacak Samandağ, Kırıkhan ve Reyhanlı gibi ilçe merkezlerinin büyükşehir alanına dahil edilmesi gündeme gelebilir ki, bu tür bir düzenleme, bir yandan zaten gerekli olan nüfus ölçütünü sağlamaya yetmezken, diğer yandan da gelecek dönemlerde “tarım topraklarının bir rant konusu haline gelmesi” gibi çok önemli başka sorunların da yaşanabilmesine neden olacaktır. Ayrıca bu ilçelerin kır-kent nüfuslarıyla ilgili veriler incelendiğinde, adı geçen ilçelerin kırsal niteliği ağır basan özellikleriyle ön plana çıktıkları görülmektedir. Bu merkezlerin tüm nüfusları dikkate alındığında dahi fiziki yerleşim durumlarının, altyapı hizmetleri açısından bir ilişki ve bütünlük sağlayamadığı görülmektedir. Eğer 5216 sayılı Yasanın istediği nüfus

ölçütü aranacaksa, bu sınırı aşmak amacıyla zorlamayla başka yerleşim merkezlerinin de bu alana dâhil edilmesi gerekecektir.

Bu veriler dikkate alındığında mevcut koşullar altında Antakya Büyükşehir Belediyesi kurulması tartışmaları noktasında iki seçenek ortaya çıkmaktadır. Birinci seçenek, sorunlara neden olan küçük belde belediyelerinin ve yakın köylerin Antakya Belediyesi ile birleştirilmesidir. İkinci seçenek yürürlükte bulunan Yasanın istediği “büyükşehir olma koşullarının” değiştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi sonucunda Antakya Büyükşehir Belediyesi’nin kurulması olacaktır. Ancak, büyükşehir belediyesi olması gündeme gelen diğer illeri de kapsayacak yasal düzenlemeler noktasında, karar alma süreçleri olabildiğince açık ve şeffaf olmalı, tüm ilgili tarafları içerecek kapsamlı bir demokratik süreç oluşturulmalı, kısa vadeli kısır politik çekişmelerin ötesinde bir tartışma ortamı yaratılmalı ve düzenlemeler bilimsel, yönetsel ve siyasal gereklilikler çerçevesinde yapılmalıdır. Bu tartışmalara büyük oranda kaynaklık eden başta belediye gelirleri (kaynak dağılımı) olmak üzere diğer ilgili konular üzerinde değerlendirilmeler yapıldıktan ve bu gibi genel konularda belirli bir oydaşma sağlandıktan sonra hangi belediyelerin “büyükşehir statüsü”ne dönüştürüleceği kararı verilmelidir.

#### KAYNAKÇA

Demir, Ataman (1996), *Çağlar İçinde Antakya*, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, İstanbul.

DİE (1955), *Umumi Nüfus Sayımı 23.10.1955*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (1960), *Umumi Nüfus Sayımı 23.10.1960*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (1965), *Genel Nüfus Sayımı 24.10.1965*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (1970), *Genel Nüfus Sayımı 25.10.1970*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (1975), *Genel Nüfus Sayımı 26.10.1975*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (1980), *Genel Nüfus Sayımı 12.10.1980*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (1985), *Genel Nüfus Sayımı 20.10.1985*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (1990), *Genel Nüfus Sayımı 21.10.1990*, DİE Yayını, Ankara.

DİE (2000), *Genel Nüfus Sayımı 22.10.2000*, DİE Yayını, Ankara.

DPT (2004), *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Devlet Planlama Teşkilatı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

İUM (1940), *Umumi Nüfus Sayımı 20.10.1940*, TC Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara.

- İUM (1945), *Umumi Nüfus Sayımı 21.10.1945*, TC Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara.
- İUM (1950), *Umumi Nüfus Sayımı 22.10.1950*, TC Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara.
- Kaya, Erol (2008), “Metropolitan Kent Yönetimi”, *Yerel Siyaset*, Yıl: 3, Sayı: 10, Okutan Yayıncılık, İstanbul.
- Keleş, Ruşen – Yavuz, Fehmi (1989), *Yerel Yönetimler*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Keleş, Ruşen (1993), *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*, IULA-EMME Yayınları, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (1994), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Özgür, Hüseyin ve Diğerleri (2007), “Türkiye’de Kentsel Alanların Yönetimi Sorunu”, *Kamu Yönetimi Forumu, KAYFOR IV, Bildiriler Kitabı*, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Tek, Murat (2009), *Antakya’da Belde Belediyeleri Sorunu*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- TÜİK (1994), *1994 Yerel Seçim Sonuçları*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.  
[http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel\\_basmec\\_1994.RDF&p\\_il1=31&p\\_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv](http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel_basmec_1994.RDF&p_il1=31&p_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv) (07.01.2008).
- TÜİK (1999), *1999 Yerel Seçim Sonuçları*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.  
[http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel\\_basmec\\_1999.RDF&p\\_il1=31&p\\_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv](http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel_basmec_1999.RDF&p_il1=31&p_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv) (07.01.2008).
- TÜİK (2004), *2004 Yerel Seçim Sonuçları*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.  
[http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel\\_basmec\\_2004.RDF&p\\_il1=31&p\\_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv](http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel_basmec_2004.RDF&p_il1=31&p_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv) (07.01.2008).
- TÜİK (2009), *2009 Yerel Seçim Sonuçları*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.  
[http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel\\_basmec\\_2009.RDF&p\\_il1=31&p\\_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv](http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=bel_basmec_2009.RDF&p_il1=31&p_tur=1&desformat=html&ENVID=secimEnv) (21.01.2011).
- TÜİK (2007, 2008, 2009, 2010), *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Genel Nüfus Sayım Sonuçları*, <http://www.tuik.gov.tr> (17.01.2011).
- Ulusoy, Ahmet – Akdemir, Tekin (2005), *Mahalli İdareler, Teori-Uygulama-Maliye*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.